

एकिकृत बाली पात्रो - लिची खेती (Integrated Crop Calendar-Litchi)

महिना	वैशाख				जेष्ठ				आषाढ				श्रावण				भाद्र				असोज				कर्तिक				मंसिर				पौष				माघ				फाल्गुन				चैत्र			
हप्ता	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४	१	२	३	४				
मौसम																																																

पाकेको लिची फल

लिची विरुवा नर्सरी

रोपिएको लिची विरुवा

लिची बगैँचा

हावापानी : लिचीको लागि बढि आद्रता भएको गरम ओसिलो तर हिँउदमा ठण्डा तथा चिसो हुने तुषारो नपर्ने ठाउँ उपयुक्त हुन्छ। राम्रोसँग फूल फूलको लागि फुले समय अघि ठण्डा हावापानी हुनुपर्दछ।

माटो : लिचीको खेती दोमट, बलौटे, चिम्ट्याइलो, कालो, माटो आदि सबै प्रकारका माटोमा गर्न सकिन्छ। माटोमा प्रशस्त मात्रामा प्राङ्गारिक पदार्थ हुनु आवश्यक छ। माटोको पि.एच. ५.५ प्रतिशत भएको अम्लीय माटो उत्तम मानिन्छ।

- जातहरू:**
- मुजफ्फरपुर
 - चाइना
 - शाही
 - रोजसेन्टेड
 - कलकत्तीया
 - देहरादुन
 - सिडलेस लेट
 - सहरानपुर
 - बम्बई
 - ब्रिबेस्टर

प्रजनन :

- वीउवाट,
- गुठी लेयरिङ्ग,
- विच्छेदन

विरुवा लगाउने तरिका : लिची बगैँचा मित्र खनजोत तथा ट्र्याक्टर चलाउन सजिलो को लागी वर्गाकार पद्धतिमा विरुवा लगाउन उपयुक्त हुन्छ।

विरुवाको दुरी १०×१० मिटर कायम गर्नुपर्दछ। हावा छेक्ने रुख लगाइका दिशातिरवाट आवश्यक दुरीमा ले-आउट गरी १×१×१ घन मिटरका विरुवा लगाउने खाडलहरू खन्नुपर्दछ।

मलखाद : लिचीको बोटको उमेर अनुसार १, २, ३ र ४ वर्षका विरुवालाई क्रमशः ७५, १००, १५०, २५० ग्राम नाइट्रोजन, २५, २५, ५०, ७५ ग्राम फस्फोरस र ७५, १००, १५०, २५० ग्राम पोटास र फल लागेको विरुवाको लागि ६०० ग्राम नाइट्रोजन, २०० ग्राम फस्फोरस र ६०० ग्राम पोटास प्रतिबोटका दरले प्रयोग गर्नुपर्दछ। मलखाद वर्षमा २ पटक (माघ-फागुन र असार-साउनमा) दिनु पर्दछ।

सिंचाई : सुख्खा र गर्मी समयमा लिचीलाई सिंचाई गर्न जरुरी हुन्छ। मलखादको प्रयोग गरेपछि सिंचाई अनिवार्य हुन्छ।

बाली व्यवस्थापन : विरुवाहरू नहुर्कन्जेल बीचको खाली ठाउँमा अन्य बालीहरू भुईँकटहरू मेवा, कफी मौसम अनुसारको तरकारी लगाउन सकिन्छ। भारपात नियन्त्रण गर्न ग्लाइफोसेट अथवा पाराक्वाटको प्रयोग गर्न सकिन्छ।

फूल तथा फलको विकास

: फूल फुले समय भन्दा १-२ महिना अघिदेखि मलखाद र सिंचाई दिन बन्द गरेमा प्रशस्त फूलहरू फुल्ने गर्दछन्। फूल फुल्न शुरु गरेको करिब ३५ देखि ५६ दिनसम्म सम्पूर्ण फूलहरू फुलिसक्छन्।

फल टिप्ने र उत्पादन :

फल लागेको ५५-६० दिनमा फलहरू पाक्दछन्। लिचीका फलहरू ननुक्लाइमेक्टिक (Non Climacteric) भएकाले काँचो फललाई टिपेर पकाउन सकिदैन। तसर्थ फल बोटमा पोकपछि मात्र टिप्नु पर्दछ। एउटा परिपक्क बोटवाट ४-५ हजार फलहरू अथवा ९०-१५० किलो फल उत्पादन हुने गर्दछ। साधारण अवस्थामा लिचीका फलहरू २-३ दिनसम्म मात्र राख्न सकिन्छ। शीत भण्डारमा १-७ डिग्री सेल्सियससम्ममा ३-४ महिनासम्म भण्डारण गरेर राख्न सकिन्छ। प्लाष्टिकका थैलामा साना-साना प्वालहरू बनाई फलहरूलाई बन्द गरी राखेमा ७-८ दिन सम्म ताजै राख्न सकिन्छ।

कीराहरू

१. सुलसुले : यसको नियन्त्रणको लागि सावुन, गन्धक, पानी २०:२:६ को मिक्सचर) डाइमथोएट (१ लिटर प्रति १०० लिटर पानीमा) अथवा गन्धकले (४५० ग्राम प्रति १०० पानीमा) नयाँ पालुवा निस्कने समयमा र १०-१५ दिनको फरकमा ३-४ पटक उपचार गरेर गर्नु पर्छ। कीटनाशक विषादीमा चोपेको कपडा बोटको फेद वरिपरि बाँधिदिएमा माकुराहरू बोटमा चढ्न पाउँदैन।

२. बोक्रा खाने भुसिलकिरा : यी कीराहरूको नियन्त्रण गर्न कपासलाई पेट्रोलमा फर्माकिन अथवा कार्बन डाइसल्फाइडमा चोपेर प्वालमा राखेर टालिदिनु पर्दछ।

३. पात वेर्ने कीरा :

नियन्त्रण गर्न कन्ट्याक्ट कीटनाशक विषादीलाई ग्यास उत्पादन गर्न विषादी मिलाएर छर्कनु पर्दछ।

४. लिफ माइनर :

नियन्त्रण गर्न मेटासिष्टक १.१% अथवा डायजिन ०.३%) छर्नु पर्छ।

५. लाही किरा :

लिची बोटलाई १०-१५ दिनको फरकमा ५-७ पटक सम्म मेटासिस्टक, रोगर, मालथियन आदि सिस्टमिक विषादिहरूले उपचार गर्न पर्दछ।

लिचीका रोगहरू

१. रष्ट : यस रोगवाट छुटकारा पाउन कार्तिक-मंसिरमा ३ पटक र चैत्र-वैशाखमा ३ पटक चून गन्धक मिसाएर उपचार गर्नु पर्दछ।

२. फुल फुट्ने : फलहरू फुट्नेवाट बचाउन लिचीलाई फलको विकास

भइरहेको समयमा पानीको अभाव हुन दिनु हुँदैन। फलको विकासको समयमा जिंक सल्फेट (१.५%) जिव्रलिक एसिड ४० पीपीएम प्रयोग गर्नु पर्छ।

सन्दर्भ सामाग्री :

- उष्ण फलफुल खेती प्रविधि-२०७०, कृषि व्यवसाय प्रवर्धन तथा तथ्यांक महाशाखा, कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं।
- नेपाल कृषि प्रविधि पुस्तक: २०६२, कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, हरिहरभवन, ललितपुर।